

Az oktatók nevelési feladata

Bevezetés

A pedagógiai szakmai és a közéleti diskurzusokban is évtizedek óta ismétlődő kérdés, hogy hol húzódik a határ a pedagógusi és a szülői/családbeli nevelési feladatokat illetően.

Szakmai szempontból tekintve, a kérdés továbbra is megválaszolatlan maradt, viszont a megoldatlan feladatok közé került a felelősségvállalás is. „Megváltozott a tanári szerep, a társadalmi partnerviszonyra épülő nevelés.” [1]

Korlátok oka sok esetben a szűkösség, a szakemberproblémák, a létszámhiány. Ezek az okok csak elfedték a valódi kérdések jelentős részét. Ezzel egyidőben erősödött az a nézet, hogy a gyermek szocializációjáért, neveléséért elsősorban a család, a szülő felelős, az iskola kizárólag oktat.

Az nem képezheti vitát tárgyát, hogy az elsődleges szocializációs színtér a család, ez azonban nem mond ellent annak a ténynek, hogy mind több időt töltenek a gyermekek a családon kívül.

Korábban nem létező hatások érik őket – médiumok, megváltozott értékrend sokszerűsége. A társadalmi különbségek megtapasztalása, vagy akár naponta változó életmód. Mindeközben a szülők elbizonytalanodnak, értékválságba kerülnek. Ezáltal a családi nevelés eredményességét, végső soron a családban realizálódó elsődleges szocializációs hatást befolyásolja.

A szocializációs folyamat az embert képességekkel, készségekkel és tudással ruházza fel, amely által a társadalom teljes értékű tagjává válhat.

A szülők feladata, hogy olyan körülményeket teremtsenek, hogy a család legyen ennek a folyamatnak az elsődleges színtere. Ennek a feladatnak a szülők igyekeznek eleget tenni. Azonban a sikertelenségért, magukat és az iskolát egyaránt hibáztatják.

* Dunaiújvárosi Egyetem,
Tanárképző Központ
Email: hungaricumkola@gmail.
com

[1] Réthy Endréné (2003): *Motiváció, tanulás, tanítás*. Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó.

[2] Horváth György
(2004): *Pedagógiai pszichológia*.
Budapest: Nemzeti
Tankönyvkiadó.

[3] Vekerdy Tamás
(2004): *Az iskola
betegít?* Budapest:
Saxum.

A kudarcok a gyerekekre is kihatnak, egyre nehezebben kezelhetőek, taníthatóak a hagyományos módszerekkel. Rengeteg a belső feszültség, ami sok esetben akár agresszivitásba is átcsaphat. Ennek a folyamatnak a következtében az oktatási intézmények is igyekeznek, a pedagógusokkal együtt követni a változásokat és megfelelni a kihívásoknak.

Jelen tanulmányban a felsorolt aspektusok egy kis szeletét szeretném megvizsgálni.

Szakirodalmi áttekintés

A szocializáció szélesebb értelmezésben azt a folyamatot jelenti ahogy az egyén egy társadalom, egy kultúra tagjává válik. A szocializáció folyamatában az egyén elsajátítja a viselkedés szabályait, azokat az értékeket, képességeket és ismereteket, amelyek lehetővé teszik, hogy a társadalom tagjaiként működjének. Szűkebb értelemben azt a folyamatot jelöli, amelyben egy speciális normarendszer (itt, iskola), értékek, beállítódások elsajátításával egy adott csoport normarendszeréhez tud igazodni, így a csoport tagjává tud válni. [2] Az elsődleges szocializáció színtere a család, a másodlagos szocializáció legfontosabb színtere a gyermek életében előbb a bölcsőde, óvoda azután pedig az iskola.

A szocializációs színtereken a gyermeknek meg kell tanulnia együttműködni másokkal, megfelelni a külső elvárásoknak, kialakítani a viselkedési szabályokat. Az iskola olyan speciális közeg, ahol a sok más személlyel való napi találkozás pótolja a hiányzó családi kapcsolatot. A pedagógus személye ami még fontos hatást gyakorol a fiatal belső és külső fejlődésére. Alapesetben a szülőket is helyettesíti a szocializáció folyamatában. A tanár az intézményes szocializáció személyi közvetítője, nevel, oktat, társadalmi értékeket ad át, motivál.

„A pedagógus alkotói munkája az emberformálás. Ebben pedig nemcsak szakismereteit, tapasztalatait, hanem saját személyiségét használja fel munkaeszközként.”
[3]

A vizsgálat

Fontosnak tartom, hogy megismerjem a környezetemben dolgozó pedagógusok véleményét a témakörben. Erre elég sok alkalmam nyílt a napi beszélgetések során. Azért hogy konkrét válaszokat kapjak a kérdéseimre, fókuszcsoportos interjút készítettem a Dunaújvárosi Egyetem Bánki Donát technikumában. Vizsgáltam a pedagógusok nevelő tevékenységét, a szülő terheinek az iskola által történő átvállalását.

A fókuszcsoportos interjún: 6 fő műszaki és 5 fő közismereti tantárgyat tanító kolléga vett részt. Fontosnak tartottam, hogy a különböző területeken tanító kollégák véleményét meghallgassam, azonban a jelenleg folyamatban lévő átszervezések miatt nagyobb létszámú csoportot nem lehetett összeállítani.

A megkérdezett pedagógusoknak öt fő kérdést tettem fel:

- munkája során fontosnak tartja-e a nevelést, mint feladatot?
- hogyan jeleníti meg a munkájában?
- milyen nevelési értékeket tart fontosnak közvetíteni, mint oktató?
- milyen egy jó tanár (véleménye szerint)?
- a jelen tanügyi rendszer, milyen hatással van a tanórai nevelésre?

Eredmények

Az *első kérdésre* adott válaszokból kiderült, hogy a megkérdezett kollégák kiemelten fontosnak tartják a nevelés szerepének a betöltését a mindennapi oktató munkába. Általában elképzelhetetlennek gondolják, hogy a személyes példamutatásukkal, megjelenésükkel, alapvetően ne nevelnének. Ezek olyan jegyek egy pedagógus számára, amik alapvetően következnek a hivatásuk gyakorlása közben.

A *második kérdés*em, a konkrét nevelési szituációk, illetve a nem tudatos viselkedési formák megjelenésére vonatkozott, amikor a pedagógus olyan közeget, légkört teremt, ami önmagában egyfajta viselkedési irányt sugall.

Ezzel kapcsolatban egy általános vélemény alakult ki. Ha a pedagógus egyénisége nem határozott, nem következetes, akkor fegyelmezéssel tölti az óra hasznos idejét.

A *harmadik kérdés*emben, arra szerettem volna választ kapni, hogy az értékek közvetítésével kapcsolatban, mit tartanak a tanárok, kiemelten fontosnak?

A becsületesség, az összetartás, a tenni akarás, a közösségi feladatok, az egymás megbecsülése, kölcsönös tolerancia?

[3] Vekerdy Tamás (2004): *Az iskola betegít?* Budapest: Saxum. P. 111.

[4] Kozma Tamás (1990): *Kié ez az iskola?* Budapest: Edukáció.

Mik azok a fontos elvárások, amik befolyásolhatják egy jó közösség saját értékrendjének a kialakítását? A pedagógus melyik, általa leghatékonyabbnak vélt módját választja a hagyományos értékrend átadásának, hogyan építi be a módszerébe a „rejtett tanterv” alkalmazását? A válaszokból kitűnt, hogy a klasszikus értékeket nagyra tartják.

Negyedik kérdésem, hogy vajon mi jellemzi a jó tanárt, eléggé érdekes válaszokat kaptam.

Az oktatás színvonala talán legnagyobb mértékben a pedagógustól függ. A pedagógus az a személy, aki a legközelebbi kapcsolatban áll az iskolahasználók legnagyobb csoportjával, a diákokkal. [4]

A jó pedagógusnak tolmács szerepe is van, hiszen mindezen tartalmakat neki kell a diákok számára érthetően el- és befogadható módon tolmácsolnia.

„A jó pedagógus szeretetteljes odafordulással van a diákjai iránt, őszintén és elfogadóan kezeli őket. szakmailag felkészült, változatos módszereket alkalmaz az órán, a diákok képességeit, hangulatát, életkorát figyelembe véve”. [3]

Az ötödik kérdésben a jelenlegi oktatási rendszer hatékonyságára, az általa a családon kívüli nevelés támogatottságára voltam kíváncsi.

Egyhangú vélemény alakult ki arról, hogy a mai oktatási rendszer nem kedvez az iskolai nevelésnek, mivel figyelmen kívül hagyja a diákok befogadó képességét, a tanárok leterheltségét. A nevelési feladatokat bele kell építeni a tananyagba, a tanórába. Azonban nem hagyhatjuk figyelmen kívül a pedagógusok leterheltségéből adódó időkeret hiányát, ami erősen rontja a nevelés hatékonyságát.

Összefoglalás

Összességében, a megkérdezett pedagógusok egyöntetűen fontosnak tartják a nevelést is az oktatás mellett. Ennek ellenére iskolai munkájukban meglehetősen ritkák és változatosak a nevelési alkalmak. Többségében ezek fegyelmezés céljából nevelnek.

A zsúfolt tananyag, a sikerorientáltság miatt nagyon kevés idő jut a nevelési tevékenységre.

A beszélgetés során kiderült, hogy sokkal változatosabb módszereket, eszközöket alkalmaznának az óráikon, amely számukra is több sikerélményt hozna. Több szemléltető, interaktív eszköz alkalmaznának. Online feladatmegoldásokat építenének bele a szakmódszerbe.

Ismert, hogy a személyiségfejlődés és annak formálódása és a nevelés szükségszerűen szorosan összefügg egymással. Nagyon fontos szerepe van az oktatási intézménynek és benne a pedagógusnak a nevelésen keresztül az emberi fejlődés elősegítésének. Életkortól függetlenül a gyermekek nézeteinek, értékrendjének és a saját maguk társadalomba történő beillesztésének legfontosabb támasza a családon kívül a tanár. Különböző befolyásoló tényezők, mint a gazdasági, valamint szociális körülmények megváltozása olyan terhet ró a családokra, amely teher miatt a nevelés eltolódik az oktatási intézmények és ezáltal a pedagógusok felé. Fontos, hogy a tanár ezeket a feladatokat képes legyen elvégezni és általa kiteljesedett, ép egyéniségeket neveljen, „adjon ki a keze alól”. Az iskola egyre nagyobb szerepet kell, hogy átvállaljon a nevelésből. A pedagógusok számára olyan kompetenciákat, fejlesztő oktatási módszereket és eljárásokat kell találni, amelyek segítségével észreveszik a „jó szóra”, nevelésre szoruló gyermekeket.

